

בס"ד. ש"פ מקץ, זאת חנוכה, ה'תשל"ו

(הנחה בלתי מוגה)

מא"י מברך, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה [הנה טעם שאלת הגמרא בנוסח ברכת נר חנוכה דוקא (אע"פ שישנו נוסח של ברכת המצוות בכלל) הוא, מכיון שמצוה זו (אינה מן התורה, כ"א) היא מדברי סופרים, וא"כ לכאורה אין שייך לברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, והי' צריך להיות נוסח הברכה באופן אחר, ואעפ"כ מסיק שהברכה היא אקב"ו כו', וזהו מה שמקשה אח"כ] והיכן צונו רב אויא אמר מלא תסור², רב נחמי' אמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך³. ומובא ע"ז בדרושי רבותינו נשיאינו⁴ מה שכתב הר"ן בדרשותיו⁵ דרב אויא סובר שהסייגים דינים וגזירות שמדבריהם הם סמוכים על הלאו דלא תסור, הנה כן המצוות שנתחדשו על ידם כמו נ"ח עירוב ונט"י וכה"ג סמכו ג"כ על לאו דלא תסור, ורב נחמי' סובר דהסמך דלאו דלא תסור הוא רק בדברים שיש להם עיקר מן התורה, והיינו הגדרים וסייגים שעצם הדבר הוא מן התורה, וחכמים עשו לזה גדר וסייג, אבל המצוות שחידשו המה אין לזה סמך (מלא תסור) אלא כמ"ש שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך.

וביאור מחלוקתם ע"ד החסידות⁶ הוא, ע"פ הידוע⁷ בההפך שבין ההמשכה שע"י מ"ע להמשכה שע"י מל"ת. דמל"ת ממשיכים אור בלתי מוגבל שא"פ להמשיכו ע"י עשי' ופעולה, ונמשך דוקא ע"י שלילת העשי' ופעולה, ונשאר רק בבחינת מקיף על הכלי [ולכן אין מברכין על מל"ת]. משא"כ מ"ע הנה רובם ככולם קשורים עם עשי' ופעולה, ועם דבר גשמי, וההמשכה שעל ידם היא בבחינת אור בכלי. וזהו מה שר"נ סובר שהמצוות עשה של דבריהם אין להם סמך מלא תסור, דהיות שהמ"ע קשורים עם פעולה וכלי, וע"י נמשך מבחינת המקיף בפנימיות (כמבואר במאמרים הנ"ל), הרי אי"ז סמוך בהלאו דלא תסור (כי ההמשכה דמל"ת היא רק בבחינת מקיף על הכלי, משא"כ ההמשכה שע"י המ"ע של דבריהם, היא המשכת המקיף בפנימיות), ולכן ההמשכה שע"י

(1) שבת כג, א. (2) שופטים יז, יא. (3) האזינו לב, ז. (4) ד"ה מאי מברך פר"ת (סה"מ פר"ת ע' רג ואילך), ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' ואילך — בהוצאת קה"ת, תשמ"ו). וראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' חסג. (5) דרושה — נוסח ב (ע' פז בהוצאת ירושלים תשל"ז). (6) בהבא לקמן — ראה המצויין בערה 4. וראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' נו. אוה"ת שם ע' תנא ואילך. המשך מצה זו תר"ם פ"מ ואילך. (7) לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. המשך תרס"ו ע' רנו ואילך. ועוד.

קשורה עם הכתוב שאל איך ויגדך (כדלקמן). והקישור שבין שני הביאורים (שברשות הר"ן, ושע"ד החסידות) הוא (ענין זה אינו בבירור), דבמצוות דרבנן שיש להם עיקר מה"ת סוכר ר"נ שאי אפשר להמשיך האור מקיף כ"א ע"י ענין השלילה (היות שיש להם עיקר מה"ת), הלאו דלא תסור. משא"כ במצוות דרבנן שאין להם עיקר מה"ת, הנה היות שחמורים ד"ס יותר מד"ת⁸ וערכים ד"ס כו"י או חביבין ד"ס כו"י¹⁰, לכן ההמשכה שע"י היא באופן שהמקיף שלמעלה מהאור פנימי יבא גם הוא בפנימיות. ולכן (כדי להסביר מנין יש לחכמים הכח להמשיך המקיף בפנימיות) מביא ע"ז הפסוק דשאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך. דאביך הו"ע החכמה, ענין התורה [וכמאמר¹¹ נובלות חכמה של מעלה תורה], וזקניך הוא בחינת עתיק, דפירוש הפשוט של עתיק יומין¹² הוא מלשון זקנה. שזוהי בחינת פנימיות אבא פנימיות עתיק¹³ [כמבואר בארוכה בהמשך תרס"א¹⁴], דמשם ההמשכה היא באופן אשר גם האו"מ יאיר בפנימיות. אמנם הא גופא טעמא בעי, למה ע"י בחינת פנימיות אבא פנימיות עתיק אפשר להמשיך גם האור מקיף בפנימיות.

ויובן זה בהקדם המבואר בלקו"ת¹⁵ בביאור הכתוב¹⁶ ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרת' עלי' שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה ושנים זיתים עלי' אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה [מאמר זה בלקו"ת הוא ממאמרי חנוכה¹⁷, וכידוע שמאמרים שאמרם כ"ק אדמו"ר הזקן בתנוכה נדפסו גם בפרשת בהעלותך, דטעם הדבר בפשטות הוא מפני שבפרשת בהעלותך מדובר בענין המנורה. וכיון שביאור כתוב זה כבר נמצא בד"ה כי עמך מקור חיים שבתו"א¹⁸ ושבעערי אורה¹⁹, לכן הכניס כ"ק אדמו"ר הצ"צ ד"ה זה בין המאמרים דפרשת בהעלותך]. והנה בתיבת גלה ישנו גם פירוש פנימי, דגלה היא מלשון גלות וגם מלשון גאולה²⁰, כמבואר בלקו"ת שם²¹, וזה קשור גם עם הפירוש הפשוט שהגלה היא על הראש, היינו שהיא בבחינת מקיף, בחינת הכתר שלמעלה מהראש.

והענין הוא²², דהנה נבואה זו דראיתי מנורת זהב (דייקא) נאמרה ע"י זכר' דוקא, כדאיתא במדרש²³ לפי שירמי' אומר כסף נמאס קראו להם

8 ראה סנהדרין פח. ב במשנה. עירובין כא. ב. 9 ראה ע"ז לה. א. 10 ירושלמי ברכות פ"א ה"ד. סנהדרין פ"א ה"ד. ע"ז פ"ב ה"ז. ועוד. 11 ב"ר פי"ז. ה. 12 דניאל ז. ט. 13 ראה פרי עץ חיים שער הק"ש פט"ו. לקו"ת נצבים מט. ד. וש"נ. 14 ע' צה ואילך. 15 בהעלותך לג. ב ואילך. 16 זכר' ד. ב"ג. 17 ראה הוספות ללקו"ת (הוצאת קה"ת, חשד"מ ושל"אח"ז) קלה. א. 18 מקץ לד. ד. 19 פי"ט ואילך (נא, א ואילך). 20 ויק"ר ספ"ב. 21 לה. ריש ע"ג. 22 בהבא לקמן — ראה לקו"ת שם לג. ג. 23 במדכ"ר פי"ג. ה. הוכא בלקו"ת שם.

גו'²⁴, ויחזקאל קורא אותם סיגים²⁵ כו' בא זכר' ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כולה, אע"פ שירמ' ויחזקאל היו בזמן בית ראשון, משא"כ זכר'. וטעם הדבר הוא בזה גופא, דזה שאז הי' זמן הגלות, הנה הצרה וצוקה של הגלות גופא, הם שהביאו לגילוי הענין שישראל הם דוגמת מנורת זהב כלה. וענין זה הוא אצל כאו"א מישראל (כמ"ש מנורת זהב כלה), כי המנורה הכוללת שבעה קנים היינו ישראל שיש בהם שבעה סוגים, וגם כמו שהם נשמות בגופים, דאז אומרים שצריך לפעול עליהם הענין דבהעלותך את הנרות (כמבואר בלקו"ת ר"פ בהעלותך). וענין זה הוא כאמור בזמן הגלות דוקא, שהרי זכר' אמר נבואה זו לפני בנין בית שני, שלכן אמרה על זרובבל ויהושע כה"ג. וכן הוא גם בנוגע לגלות זה, וכידוע דהפסוק²⁶ גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון הנה לפירוש אחד²⁷ קאי זה על בית שני, דאף שחסרו בו הה' דברים²⁸ מ"מ היו ישראל עוד לפני בנינו כבר באופן דמנורת זהב כלה. ולפירוש אחר²⁹ קאי פסוק זה על בית שלישי, שיהי' גדול יותר גם מהבית השני. וא"כ הרי ודאי דכל אחד מישראל הוא (עוד לפני בנין הבית) בכחינת מנורת זהב גו'.

וביאור הענין הוא³⁰, דהנה כתיב³¹ וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרתה מקשה היא. דפירוש הכתוב הוא (ע"פ הנ"ל) דכאו"א מישראל הוא באופן דזהב, עד ירכה שזהו"ע הרגלים, היינו אפילו אלו שבכחינת רגלים, עד פרתה, עד אלו שהם באופן של פריחה, תכלית השלימות, הנה הכל הוא זהב. וזה נעשה ע"י מקשה היא, שזהו ענין הכתיחה, ועי"ז דוקא נעשה באופן דמאור. וביאור הענין בעבודה³², הנה כתיב³³ מצפון זהב יאתה, היינו דענין הזהב בא ע"י צפון. שצפון הו"ע הקרבנות, דעיקר הקרבנות הוא בצפון³⁴, וכן הוא גם בנוגע לתפלה דתפלות במקום תמידין תקנום³⁵. והיינו דע"י שמתכוונן בתפלתו כמיצר הנשמה בגוף, ומיצר הגוף בעולם, ומיצר העולם בזמן הגלות (שזהו"ע הכתיחה), הנה עי"ז נעשה מן המיצר קראתי י-ה ענני במרחב י-ה³⁶, שנמשך ממרחב העצמי שלמעלה מן המיצר ומן המרחב שמהמיצר. ועד"ז הוא בלימוד התורה שלו, שמבטל ישותו ודעותיו הקודמות ומכניס א"ע (ער לייגט זיך אריין) לבוא אל אמיתית הענין, ע"ד המבואר בהמשך תרס"ו³⁷, ולימודו הוא באופן כזה, דלא שהוא מלמד את התורה, אלא שהתורה מלמדת אותו (שכ"ז הו"ע הכתיחה, מקשה). ועי"ז דוקא מתקיים בו מה שאומרים דע"י שנפשי כעפר לכל תהי'³⁸, תכלית הביטול, הנה עי"ז בא מילוי שאלתו שנעשה פתח לבי בתורתך³⁸ (תורתו של הקב"ה, תורתך), היינו שמקבל מהתורה כמו שהיא קשורה

(24) ירמ' ו, ל. (25) יחזקאל כב, יח. (26) חגי ב, ט. (27) ב"ב ג, א. (28) יומא כא, ב. (29) זח"א כח, א. (30) ראה לקו"ת שם, לג, ג. (31) בהעלותך ח, ד. (32) ראה לקו"ת שם לב, ד. (33) איוב לו, כב. (34) זבחים פ"ה. (35) ברכות כו, ב. (36) תהלים קיח, ה. (37) ע' יג. ס"ע יד. ע' עח ואילך. (38) "אלקי נצור" בסוף תפלת העמידה.

עם נותן התורה. וביטול זה הו"ע המקשה, דכמו³⁹ שבמנורה כפשוטה הנה ע"י מה שמקיימים את הזהב נעשה מה שלמטה למעלה ומה שלמעלה למטה ונתערב הכל, עליון בתחתון ותחתון בעליון, והוא באופן דמקשה אחת (דייקא), היינו שנעשה מככר זהב אחד³⁹, הנה כן הוא גם בישראל דהביטול הוא באופן שכל ישראל ערכים זב⁴⁰. וזהו ג"כ⁴¹ מה שצ"ל ענין הקב"ע דמצוות, ולפנ"ז קב"ע מלכות שמים, וכמאמר⁴² למה קדמה שמע לוה"י אם שמוע, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה, ואח"כ יקבל עליו עול מצוות (שכ"ז הו"ע הביטול).

וזהו מה שמבואר בדרושי יציאת מצרים, בתו"א ר"פ שמות⁴³ עה"כ⁴⁴ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, דאופן הגאולה דלעתיד הוא בדוגמת הגאולה ממצרים. וכמו שבגלות מצרים הנה דוקא ע"י השעבוד והגלות וכו' באו לקבלת התורה כו', כן הוא גם בהגלות דעכשיו שע"י שוימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים גו' את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך⁴⁵, דבגלות זה היינו העיון והטורח והיגיעה בלימוד התורה, וכמבואר בזהר⁴⁶ דבעבודה קשה דא קושיא בחומר דא ק"ו [שזוהי המדה הראשונה מהי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם⁴⁷] ובלבנים דא ליבון הלכתא וכו' את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך וכו', הנה ע"י שאופן עבודתו בלימוד התורה הוא בבחינת עבודת עבד, ע"י נעשה הענין דאראנו נפלאות לע"ל. שזוהו כאמור לעיל, דע"י הביטול והמיצר נעשה אח"כ הענני במרחב י-ה, שנמשך המרחב העצמי שלמעלה מהגבלות וכולל הפכים. ומאחר שההמשכה היא מבחי' שכולל הפכים ולמעלה ממקיף ופנימי, הנה לכן בכוחו להמשיך האור מקיף בפנימיות. שבוה יובן איך אפשר להמשיך המקיף שע"י מל"ת גם בפנימיות בבחינת כלי ועשי', שזוהו ע"י הביטול שבלמוד התורה, שע"י ממשכים מבחינת פנימיות אבא פנימיות עתיק שלמעלה מבחינת נובלות חכמה של מעלה תורה. וזהו מה שענין זה הוא דוקא במצוות דרבנן שאין להם עיקר מה"ת, כי מאחר שערכים עלי ד"ס כו' הנה ע"י מגיעים בבחי' הנ"ל שלמעלה ממקיף ופנימי, ובמילא אפשר להיות ע"י המשכת המקיף בפנימיות.

ויש לומר⁴⁸ דמה שמובא כאן גם הכתוב דלא תסור גו', אף דחנוכה היא מהדברים שאין להם עיקר מה"ת, הנה זהו מפני שכל הענינים נמשכים ע"י התורה דוקא, וע"ד המבואר⁴⁹ בנוגע למצות התשובה, דאף שתשובה ענינה הוא

(39) ראה פרש"י בהעלותך שם. תרומה כה. לא. (40) שבועות לט. א. לקו"ת שם (לג. ג). (41) ראה לקו"ת שם לד, סע"ג ואילך. (42) ברכות יג. א — במשנה. (43) מט. א. וראה גם ד"ה ואלה שמות שנה זו (לקמן ע' 84). (44) מיכה ז, טו. (45) שמות א. יד. (46) ח"ג קנג, א (ברע"מ). (47) ברייתא דר"י (תו"כ ר"פ ויקרא). (48) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'תח. (49) ראה המשך תער"ב שם. וראה גם לקו"ת ח"ד ע' 1345.

למעלה מהתורה ומצוותי' (שלכן ביכולתה לתקן הפגמים כו'), הנה גילוי מצוה זו היא ע"י התורה דוקא, וכמ"ש⁵⁰ ותורה אור. ואין הכוונה בזה בנוגע לידיעה בלבד, שע"י התורה יודע שצריך לעשות תשובה ואופן עשייתה, כי אם שהתורה מאירה ופועלת על האדם שיעשה תשובה כמו שצריך. וכן הוא גם בעניננו, דהכח שבד"ס שלמעלה מענין התורה נמשך ע"י המצוות שיש להם עיקר בתורה (לא תסור).

וזהו מה שאמרים שע"י כללות המצוות דרבנן, בדוגמת נ"ח ועירוב ונט"י ונר שבת ממשיכים בחינת המקיף שיאיר בפנימיות, מפני שממשיכים מבחינה שלמעלה ממקיף ופנימי, ועד"ז ע"י לימוד התורה באופן של ביטול ויגיעה בעיון התורה בזמן הגלות, הנה ע"י כ"ז באים להאראנו נפלאות אפילו לגבי המנורת זהב שהיתה בימי זכרי', שזהו ע"י נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר⁵⁰ (חסר קצת) עד שפועלים שיהי' הנ"ח על פתח ביתו מבחוץ, ומצותה עד שתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק כו' עד דכליא ריגלא דתרמודאי⁵¹, שפועלים⁵² שיהי' כליא ריגלא דתרמודאי מן השוק, דתרמודאי אותיות מורדת⁵³ וכליא ריגלא דתרמודאי, והיתה לה' המלוכה⁵⁴ בגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.



50 משליו, כג. 51 שבת כא. ב. 52 אוה"ת חנוכה (בראשית ח"ה) תתקמב. א. סה"מ תרמ"ג ע' מט. המשך תער"ב ח"ב ע' תשצג. סה"מ תרע"ח ע' קיו. רד"ה נר חנוכה תש"כ (סה"מ תש"כ ע' 46). ובכ"מ. 53 עמק המלך שער קרית ארבע ריש פרק קיא (קח. א). קהלת יעקב ערך תרמוד. 54 עובדי' א. כא.